

צדקת הצדיק – סימן י"ב

בתשובה יש שני ענינים: (1) להבא, (2) ותיקון העבר.

וזוהו טעמא שצריך שני דברים (טהרה וכפרה):

(1) **טהרה** – על להבא [במי הדעת הוא תורה תבלין ומצלי מעבירות להבא שהמאור מחזיר למוטב, כמו שאמרו במדרש ריש איכה (פתיחתא ב') וכמו שאמרו תנא דבי אליהו ובמדרש (ויקרא רבה כ"ה, א') שהתשובה – למד דף אחד ילמוד שני דפים].

(2) **וכפרה**, הוא לתקן העבר ולכפר החטא, והוא על ידי קרבן ודוגמתו תפילה או תענית וצדקה. וקיימא לן¹ כפרה לא מעכבת, דתשובה אפילו הרהר בלבו הרי זה צדיק גמור². וזהו רק לתרומה – המורם מן החול הגמור להיות על כל פנים בגדר צדיק. אבל לקדשים, הרוצה להתקדש ולהיות קדוש צריך גם כן לרפא את הקודם:

ותלי זמן קבלת עול מלכות שמים בתרומה, דכפרה לא מעכב לקבלת עול מלכות שמים. וקריאת שמע דהיינו תורה, כדפירש רש"י שם ריש ברכות בשם הירושלמי ובמנחות (צ"ט ב) עיין שם.

"ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי" (תהלים נ' ט"ז), אבל מיד שנטהר על להבא הרי זה צדיק גמור, ויכול לקבל עול מלכות שמים.

רק הערב שמש צריך, דהיינו שעבר יומו שהיה טמא והעריב עליו השמש בטהרה. וזהו שינוי זמן, על דרך שכתב הרמב"ם (פרק ב' מהלכות תשובה הלכה ד') בשינוי השם, כלומר איני עומד עכשיו באותו זמן וגבול כעת שנטמאתי, כי ההוא יומא דקא גרים, שבכל יום האדם עומד בענין אחר. ושימשא ממילא ערבא³ על ידי הקב"ה, כי אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו (סוכה דף נב:).

(1) מסכת ברכות דף ב.

אמר מר: משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן. מכדי כהנים אימת קא אכלי תרומה – משעת צאת הכוכבים, לתני משעת צאת הכוכבים?
מילתא אגב אורחיה קמשמע לן; כהנים אימת קא אכלי בתרומה? משעת צאת הכוכבים. והא קמשמע לן, דכפרה לא מעכבא, כדתניא: "ובא השמש וטהר" (ויקרא כב ז); ביאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומה, ואין כפרתו מעכבתו מלאכול בתרומה.

(2) רמב"ם – הלכות מקוואות, פרק יא, הלכה יב

דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירות הכתוב הן, ואין מדברים שדעתו של אדם מכרעתו והרי הן מכלל החוקים, וכן הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים הוא, שאין הטומאה טיט או צואה שתעבור במים אלא גזירת הכתוב היא והדבר תלוי בכוונת הלב, ולפיכך אמרו חכמים טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל, ואעפ"כ רמז יש בדבר כשם שהמכוין לבו לטהר כיון שטבל טהור, ואע"פ שלא נתחדש בגופו דבר, כך המכוין לבו לטהר נפשו מטומאות הנפשות, שהן מחשבות האון ודעות הרעות, כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות, והביא נפשו במי הדעת טהור, הרי הוא אומר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם, השם ברחמי הרבים מכל חטא עון ואשמה יטהרנו אמן. סליקו להו הלכות מקוואות בס"ד.

¹ מסכת יבמות דף עד:

² עיין קידושין דף מט:

³ פסחים דף צ, נזיר סד:

3) מדרש איכה רבה – פתיחתא ב

ר' הונא ור' ירמיה בשם ר' חייא בר אבא אמרי כתיב "וְאֶתִי עֲזְבוּ וְאֶת תּוֹרָתִי לֹא שָׁמְרוּ" (ירמיה ט"ז), הלואי אותי עזבו ותורתתי שמרו, מתוך שהיו מתעסקין בה המאור שבה היה מחזירן למוטב...

4) מדרש ויקרא רבה – פרשה כה, אות א

רב הונא אמר אם נכשל אדם בעבירה חייב מיתה בידי שמים מה יעשה ויחיה? אם היה למוד לקרות דף אחד קורא שני דפים, ואם היה למוד לשנות פרק אחד ישנה שנים, ואם אינו למוד לקרות ולשנות....

5) רש"י – מסכת ברכות דף ב.

עד סוף האשמורה הראשונה - שליש הלילה, כדמפרש בגמרא, (ברכות דף ג.) ומשם ואילך עבר זמן, דלא מקרי תו זמן שכיבה, ולא קרינן ביה בשכבך, ומקמי הכי נמי לאו זמן שכיבה, לפיכך הקורא קודם לכן - לא יצא ידי חובתו, **אם כן למה קורין אותה בבית הכנסת? כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה**, והכי תניא בבבליא בברייאא בברכות **ירושלמי**, ולפיכך, חובה עלינו לקרותה משתחשך, ובקריאת פרשה ראשונה שאדם קורא על מטתו - יצא.

6) מסכת מנחות דף צט:

אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי אפי' לא קרא אדם אלא קרית שמע שחרית וערבית קיים **לא ימוש**⁴, ודבר זה אסור לאומרו בפני עמי הארץ ורבא אמר מצוה לאומרו בפני עמי הארץ...

7) פרי צדיק – לראש חודש כסלו, אות א (וע"ע באר היטב – אורח חיים, סימן תקעא, ס"ק א)

ועל זה אמר שלמה אם רעב שונאך האכילהו לחם הטריחהו במלחמתה של תורה. ואם צמא השקהו מים שהוא גם כן דברי תורה וכמו שכתב רש"י. כי גחלים אתה חותה על ראשו. ולא כמו שאתה סבור ומפחד שתוסיף על ידי התורה כח בקליפות. על דרך מה שנאמר (תהלים נ'), **ט"ז) ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי וגו', שמזה כתב האר"י ז"ל שהרשע במעשיו הטובים מוסיף כח בקליפה**. ואמר שלמה המלך ע"ה שבתורה העצה האכילהו לחם ולא יזיק לך. כי כשהאדם רוצה בתורה להנצל מיצר הרע אז תועיל התורה לטובה.

8) שמות (יתרו) – פרק יט, פסוקים ג-ו

ג ומשה עָלָה אֶל-הָאֱלֹקִים; וַיִּקְרָא אֵלָיו ד' מִן הַהָר לֵאמֹר, כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב, וְתִגִּיד לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל. ד אַתֶּם רְאִיתֶם, אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם; וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְּפֵי נְשָׁרִים, וְאָבֵא אֶתְכֶם אֵלַי. ה וְעַתָּה, אִם-שָׁמְעוּ בְּקִלִּי, וְשָׁמְרֶתֶם, אֶת-בְּרִיתִי--וְהֵייתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל-הָעַמִּים, כִּי-לִי כָל-הָאָרֶץ. ו וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלַכֶת כְּהַנִּים, וְגוֹי קְדוֹשׁ: אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבֹר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

9) רש"י (שם, פסוק ו)

אלה הדברים - לא פחות ולא יותר:

⁴ יהושע א: ח - לא ימוש ספר התורה הזה מפיד וְהֵייתָ בוּ יוֹמָם וְלַיְלָה, לְמַעַן תִּשְׁמֹר לְעֲשׂוֹת כְּכֹל הַפְּתוּב בּוֹ כִּי אַז תִּצְלִיחַ אֶת דְּרָכְךָ וְאִז תִּשְׁכַּל.

10) דרשות חתם סופר – חלק ב [דרוש לז"ך אלול], דף שסד:

מתעייס. יל כתיב [שמות י"ט] ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלכ הדברים וגו' פירשי לא פחות ולא יותר. יל הכוונת שזאת המדרגה ממלכת כהנים וגוי קדוש היא מדרגה יותר עליונה שבאפשרות אפילו מלאכי השרת לא זכו ולא יכול לזכות יותר מזה אפילו גדול הכניאים. אמנם נמי לא פחות פי' אין אשה או פחות שבפחותים שלא יכול לזכות לזה כי כל אדם מישראל יש כח כדו לפנות למדרגה זו אלא שאנו מקלקלים מעשינו בפריס. היות כן כפריס אסיי רק הנדולים יולאים להראח

11) דרשות חתם סופר – חלק ב [דרוש לשבועות], דף שסד:

ומשום כן נתנה התורה במשמר הכנחר והנסלח הזכ במחלת לאחינו מפכודת מנרים ולא היינו כדאים לזה. לכוונת כי אין מפורר ולא יתיאש אדם מחלקו בתורה אפי' אם יסי' בשפל המדרגה מימ כמוהו כמו הגדול שבנדולים – ומשוייה חוכמים להפמד חילני סרק בנכסיי כי בשבועות ידוים על פירות האילן כי חילן נמקריי ילא זוזג סוי' אדני יתיש אשר הפירות של זס הזיווג סס

12) קדושת לוי – פרשת בחוקתי

אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם (כו, ג). ולכאורה נראה בכאן יתור לשון, ומהראוי היה לכתוב אם תשמרו את מצותי ונתתי כו'. אבל הנראה בזה, דאיתא בגמרא (קידושין מ, א) 'מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה', דהיינו במה שהאדם חושב ומקבל עליו במחשבה לעשות איזה מצוה אזי הקב"ה מצרפה למעשה, דהיינו כאילו עשה מיד. וכל שכן כשאדם עושה איזה מצוה באמת בלי שום פניה, אזי יכול להיות שיבוא אל מדריגה הגדולה לעשות עוד מצוה, ואם עשה עוד מצוה אחת אזי יבוא למדריגה יותר גדולה, ולפי זה נקרא הצדיק בבחינת 'מהלך' לפי שהולך ממדריגה למדריגה, וזהו 'מצוה גוררת מצוה' (אבות פ"ד משנה ב).

ועל פי זה נוכל לבאר מאמר חכמינו ז"ל (נדה עג, א) תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח וכו'. פירוש, זה קאי על הצדיק, ועל זה אמר 'כל השונה הלכות', דהיינו שישנה 'בכל יום' הליכותיו, שהולך בכל יום ויום למדריגה יותר גדולה, אז 'מובטח לו שהוא בן עולם הבא'. וזהו 'אם בחקותי תלכו', דהיינו אם תדבקו בחקותי, אזי תהיו בבחינת מהלך. 'ואת מצותי תשמרו', לשון 'שמר את הדבר' (בראשית לז, יא), דהיינו עוד אני אומר, באם שתשמרו את מצותי, כלומר באם שתחשבו לעשות מצותי, אף על פי שאין אתם עושים עדיין, אזי 'ועשיתם אותם', פירוש שתחשב בעיני כאילו עשיתם אותם, לפי שמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה. וזהו 'ועשיתם אותם':

13) שערי תשובה – שער רביעי, סי' טז (רבינו יונה זצ"ל)

טז) עתה נדבר על מי שיש בידו עון חלול השם שלא יתכפר עונו ביסורים. והנה הקדמנו, כי יש לו רפואות תעלה אם יקדש את השם יתברך תמיד, עוד תמצא לו כפרה בהגיונו תמיד בתורה ויגיעתו בה, כאשר אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ראש השנה יח, א): "אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה" (שמואל א, ג, יד): בזבח ובמנחה אין מתכפר, אבל מתכפר בדברי תורה, ואף על פי שהיה עון בית עלי מחלול מצות קדשים, כמו שנאמר (שם פסוק יג): "בעוון אשר ידע כי מקללים להם בניו". והנה כי התורה רפואה לכל מכה נחלה מאד, על כן כתוב (משלי טו, ד): "מרפא לשון עץ חיים".